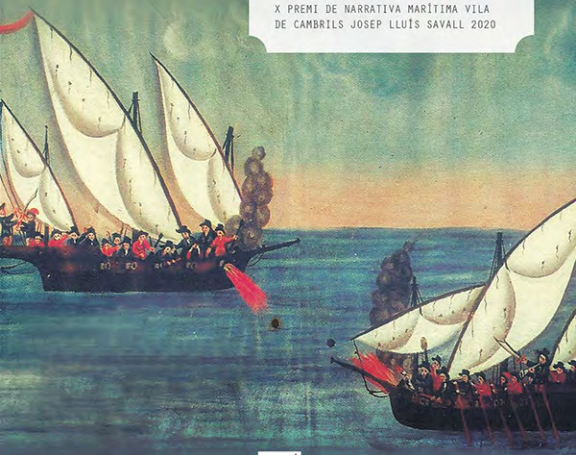

JOSEP
MASANÉS

LLADRE DE MAR

X PREMI DE NARRATIVA MARÍTIMA VILA
DE CAMBRILS JOSEP LLUÍS SAVALL 2020

Notes de color

Notes de Color — 107

LLADRE DE MAR

JOSEP MASANÉS

X PREMI DE NARRATIVA MARÍTIMA VILA DE CAMBRILS
JOSEP LLUÍS SAVALL 2020

□■ Cossetània

Aquesta obra va obtenir el X Premi de Narrativa Marítima
Vila de Cambrils Josep Lluís Savall 2020,
convocat per la Regidoria de Cultura de l'Ajuntament de Cambrils.
El jurat que atorgà el premi estava format per
Marta Magrinyà Masdéu, escriptora;
Jordi Cervera Nogués, escriptor i guanyador del
9è Premi de Narrativa Marítima Vila de Cambrils;
Rosa Rey Rodríguez, directora editorial d'Angle Editorial;
Jordi Folch Gil, escriptor;
Pau Vidal Gavilán, escriptor,
i Gemma Massagué Casas, tècnica del Departament de Cultura
de l'Ajuntament de Cambrils, com a secretària.

Editat amb la col·laboració de:

AJUNTAMENT DE CAMBRILS

Primera edició: febrer del 2021

© del text: Josep Masanés

© de l'edició:
9 Grup Editorial
Cossetània Edicions
C. de la Violeta, 6 • 43800 Valls
Tel. 977602591
cossetania@cossetania.com
www.cossetania.com

Disseny i composició: 3 x Tres

Impressió: Romanyà Valls, SA

ISBN: 978-84-1356-025-0

DL T 17-2021

Moltes vegades l'heroi no és més que
un individu de la classe dels assassins.

VICTOR HUGO

L'ànima humana és tan fosca com la llarga nit
de la ignorància, crema en un foc de passions
terrenals i desapareix per sempre més.

RYŪNOSUKE AKUTAGAWA

ÍNDEX

1. El destí dels homes és un fang que cal modelar	5
2. De naufragis, baralles i micos	21
3. De la naturalesa de la falsedat	39
4. El deure de tot presoner és fugir; el del corsari, fer preses	47
5. La sort dels audaços	71
6. Una confederació d'enzes	85
7. Un dia per no oblidar	89
8. Les formalitats burocràtiques i reglamentàries del lladronici franquiciat per l'Estat.....	97
9. Dels prohoms de la pàtria i del que amaguen els seus privilegis i la seva fabulosa trompeteria	99
10. De la injusta justícia dels homes	127
Epíleg.....	139

Jo no soc Tristram Shandy • De la carrera de mèdium •
El camí reial • Una carta molt digna • La mare invencible •
El naufragi de l'*Estrella del Mar* • L'hort de Ses Sucreres

Fa un dia tranquil i la mar és plana, límpida gairebé com un mirall, una vela s'allunya mandrosa de la costa amb la seva bodega plena i sense témer cap més perill que els derivats de les accions dels deixebles de Posidó, que fan bategar les ones. Jo soc aquí un cop més, vora el castell de Sant Nicolau, per mirar de recordar els temps pretèrits en què vaig practicar el cors, perquè quan jo ja no pugui contar-ho puguin els meus recordar allò que ara ja se'm difumina entre la bellesa salvatge de la meva terra: la pedra foradada de múltiples colors, l'olor de sal, els pins de la vora de la cala dels Frares, el cap d'Artrutx, on diuen que es construirà un far per a enaltiment de la nostra civilització, però que encara requereix un reglament sobre el seu ús i la feina dels faroners, que avui el món requereix sempre normes per escrit i aquestes són molt cares i lentes, però, sens dubte, si tingués un fill o un net en edat de poder agafar una feina com aquesta, li ho proposaria, una feina tecnològica i ben considerada per la societat, amb un sou segur i que no depèn de l'atzar, una feina sense maldecaps, més avui que no hi ha cors ni guerres a la vista.

Hi ha poques feines més tranquil·les que aquesta de faroner, potser la de fossar que fa el meu net. Avui he estat a l'hort que mena. És als afores de Ciutadella, en direcció a cala Blanca. És un hortal amb

parets altes i jo en veure aquestes altes parets em preguntava per què eren tan altes. Per ser a redossa del vent? Àngela Torelló, la meva filla, havia dit que anés allà per escollir la làpida que un dia em cobrirà. Vaig protestar. Li vaig dir que per elegir la làpida havia d'anar a la pedrera, a la catedral o al modern cementiri, no a uns hortalers. Per ratllar amb el meu net no em calia anar tan enfora. Ella va insistir i jo vaig fer el que em deia, malgrat que no entenia res. En entrar a l'hortal, però, no em va costar d'entendre per què la meva filla m'havia enviat allí. El meu net agafava les làpides velles de la catedral, que a vegades penso si aquestes naus dels morts, de tan carregades que van, el dia que hagin de partir cap al judici final no naufragaran tot just iniciar el seu esperat viatge, i les emprava per fer caminets a l'hort. D'aquí que els murs fossin tan alts, per amagar d'ulls curiosos aquell estrany camí fúnebre. Les lletugues vora madona Isabel Busquets Santandria, les pastanagues al costat del procurador Pere Moll Artrutx, el pebrots on comte Nicolau Mercadal de Torresaura. Era un recorregut estrany i rar, espantós de fer a la fosca nit. Sens dubte el meu net estava acostumat a caminar entre els morts i els seus símbols. Però era rar. Molt rar. Vaig escollir una pedra rosàcia que havia pertanyut a un comte i el meu net em va dir que la gravaria per l'altre costat. "Una gran elecció", va concloure satisfet. Que li digués què hi volia posar. Que quedaria molt bé. "Pels segles dels segles", va rematar, no sense certa ironia en la veu i en el gest.

Però deixem-nos de la mort, que aquesta és infinita i ja hi hauria temps de parlar d'ella, que jo vull parlar de la vida. De la meva vida com a corsari. Esperem, doncs, que la mort no em vingui a visitar sense abans haver acabat el meu relat. No el voldria pas deixar incomplet o que fossin altres els qui el completessin amb paraules vanes i falses. Que als corsaris sempre se'ns imputen actes infames i mancats de tota lògica, i, per això, jo vull netejar la nostra imatge amb aquestes paraules certes.

Uns pocs homes aspiren a ser alguna cosa grandiosa, magníficent, admirable. Durant un temps, creuen que ho estan aconseguint, però, finalment, acaben convertint-se en allò del que fugien. La majoria d'homes, però, no es mouen de lloc. Voldria creure que jo no pertanyo a aquesta majoria silenciosa. Voldria creure que he fet un camí.

Potser curt, però que he fet camí sense perdre'm en el bosc de la maldat. Jo vull contar la meva història com a corsari perquè crec que té ensenyances per a aquells que vulguin lluitar pel seu destí i perquè aquestes vivències són dignes de ser recordades, perquè són històries d'altres temps que ara ja no són possibles, almenys en els seus termes exactes. D'altra banda, és de justícia que em reconegueu el valor de contar el que conto en la mesura que moltes de les meves accions, en aquests temps nostres, tan civilitzats i tous, porucs, són dubtoses moralment o poden escandalitzar i poden ser considerades il·legals, encara que sempre prescrites.

Primer de tot, però, jo m'he de presentar, que així he llegit que es fa en grans llibres com el *Robinson Crusoe* i el *Tristram Shandy*, i així recordo que ho feiem a l'escola de primeres lletres i en els meus viatges pels mars: ja fos en trobar-se dos vaixells o en arribar a port, els capitans es presentaven i manifestaven les seves intencions, tot i que no sempre ni l'una ni l'altra eren del tot certes, que d'això ja en parlarem al llarg d'aquestes pàgines que ara començo.

Jo no soc Tristram Shandy, ni estic trist, ni m'agraden les síndries, i no donaré la culpa als meus pares de tot allò dolent que hagi fet en aquesta vida, com insinua el senyor Shandy dels seus progenitors a l'inici del seu cèlebre llibre. Els homes som lliures i construïm el nostre destí pas a pas, no el fixen ni els nostres pares, ni els seus gens, ni els poderosos déus. Així, si jo hagués sortit a la mare, a la banda de la mare tots tenen la cara grossa, jo tindria cara de pa, i, en canvi, jo he sortit amb una cara petita, així com d'oliva, i amb un matoll petit de cabells negres que sí que són propis de la mare, que sí que ha sortit a la mare, però aquestes coses, al final, són anecdòtiques, que a algú ens hem d'assemblar. I és que el destí no és a la sang. El destí és un home que et crida. És com si tinguessis un somni en què t'aixeques un dia i estàs cosint avarques i passes així tot el dia fins que te'n vas a dormir, i t'aixeques l'endemà i tornes a cosir avarques, i te'n vas a dormir i l'endemà et tornes a aixecar i tens un munt d'avarques per cosir, i el destí és aquest home que et ve i et crida, i et desperta i et crida: abandona aquest somni, aquest malson.

En els meus múltiples viatges he conegut molts homuncles, pirates, assassins, corsaris, soldats venjadors, però no pas cap homuncle

d'aquesta raça que menciona el senyor Shandy a l'inici del seu cèlebre llibre, aquests homuncles que serien els nans més petits del món. Però deixem en pau el senyor Shandy, que ni jo soc Tristram Shandy ni aquest llibre versa sobre la meua relació amb Tristram Shandy. El meu nom és Rafael Torelló (i no pas Torre, ni Torres, ni Torrecillas, ni Torrellonet) i vaig néixer a Ciutadella de Menorca el dijous 13 de desembre de 1770, a la casa familiar que teníem vora el Born, malgrat que la meua germana gran s'entesti a dir que vaig néixer l'any anterior. Ella sí que s'amaga anys, que es pensa que ningú s'adona que està més pansida que una oliva que encara és a l'arbre al mes de febrer. Eren aquells uns anys de canvis en la nostra societat. Des de principis de segle estàvem sota govern britànic i era un govern amable, tot i que nosaltres ens sentíem espanyols i molt espanyols i, sobretot, ens sentíem ciutadellencs i molt ciutadellencs, que abans ser anglès que no pas maonès, però pocs anys abans de néixer jo els francesos es van apoderar de l'illa, després la van tornar als anglesos per aquestes coses dels pactes entre els reis, i poc després de néixer jo van tornar els espanyols a l'illa després de molts anys i la van conquerir de forma heroica i valerosa. Per aquí corria la brama que aquests fluixos de francesos, a diferència dels valerosos espanyols, només havien pogut guanyar la fortalesa perquè van ser advertits per mèdiums que una flota anglesa s'estava acostant des de Gibraltar i, aleshores, gràcies a aquesta informació, la van poder interceptar a la costa sud de Menorca, vora de Binibeca.

Recordo amb especial estima i es podria dir que gairebé amb alegria aquells temps de la infantesa en què jugàvem a baixamar, sota la murada, amb els altres nens. Aquí va néixer la meua amistat amb Felip Mesquida. Els dos anàvem sempre junts i érem els capitans d'un grup d'esparracats en què també hi havia els quatre germans de Felip Mesquida i dues nenes, Rosita Perruquet, que li va quedar ja Rosita per a tota la vida, i Guideta Morell, que quan es va fer gran va passar-se a dir Àgueda, un nom comú a Ciutadella, una onomàstica en honor a la mare superiora del convent de Santa Clara, que fou violada i assassinada pels turcs en s'Any de sa Desgràcia.

Eren aquests uns temps en què un podia confiar plenament en els altres i tots teníem la sensació de ser un poble unit i fort que estava

disposat a sacrificar-se per lluitar contra els enemics comuns que poguessin venir de la mar, perquè de la mar provenia tot. Allò dolent i allò meravellós. La mar, l'origen de totes les històries fabuloses sobre els nostres herois, la nostra època i allò que nosaltres volíem ser de grans, de manera que suposo que no és estrany que quan vaig tenir les primeres raons, que devia ser en l'època de la pubertat, quan comencen a sortir-te els pèls a la cara i a altres llocs, jo demanés que volia sortir a la mar, que jo havia après a l'escola tot allò que podia aprendre un noi de la meua condició, una condició senzilla però honrada, sense cap mena de dubte, que la nostra família era d'arrels nobles i cosmopolites però havia caigut en desgràcia a partir d'un besavi que havia tingut mals negocis a l'illa, on havia nascut després que el seu pare acudís aquí com a sergent del rei espanyol per guardar la plaça forta de Ciutadella. Explicava el meu pare que aquest rebesavi era un home amb molt de geni, baix, calb de la part alta del cap, amb bigotis llargs i blanquers, un home a qui mai ningú no havia vist treballar, ni tan sols en temps de guerra, que se les enginyava per ser destinat a les cuines i així estar ben alimentat. Quan arribava a casa era un dèspota al qual no era possible entabanar amb contes ni excuses, de manera que tant el besavi com la rebesàvia només esperaven el moment que el gran home marxés de casa, ja fos a la guarnició o a la taverna. Quantes vegades van desitjar que no tornés! Perquè, si és cert que tot grup requereix unes directrius i que a vegades aquestes són catalitzades a través del líder, l'autoritarisme impenitent només duu a la destrucció i al dolor.

Jo volia dirigir el meu destí cap a grans gestes a la mar. Aquell any que així ho vaig manifestar, crec que era el 1780, amb el meu amic Felip Mesquida vam participar per tercera o quarta vegada a la festa del capellet. Mai no l'havíem aconseguit agafar. Però aquell any vam ser els únics que vam aconseguir creuar el pal untat amb llard fins al capell amb cintes de colors i agafar-lo abans de caure a l'aigua. Després, amb els capells que havíem guanyat, vam fantasiejar que capitanejàvem alguna de les barques de pescadors que competien en una cursa que es feia cada any entre els crits de la gent i la música de la banda militar de la guarnició de Ciutadella. Jo seria un llop de mar, recordo que em vaig prometre.

Però els pares tenien unes altres idees i havien pensat que podria ser un bon negoci que jo estudiés coses de Déu, una carrera per a tota la vida, i que amb aquesta feina no em faltaria mai menjar i tindria assegurada una vida més o menys acceptable o molt millor, en molts sentits, que la seva, i amb això creien que ja complien el seu deure com a pares de donar als seus fills un destí millor que el seu propi. Afortunadament, jo no hi estava d'acord i ho vaig comentar amb els meus amics, i molt especialment amb Felip Mesquida, i aleshores entre tots dos vam resoldre que el més convenient seria donar una lliçó als pares. Vam decidir que aniríem tots dos a viure en una cabana. A la final, com que no ens atrevíem a entrar en una cabana aliena, i com que no hi havia cases deshabitades al terme de Ciutadella, vam anar a la cabana que hi havia fora de la murada on vivia el meu amic Felip Mesquida amb la seva mare i els seus quatre germans. M'estaria allí un parell de dies perquè els pares s'adonessin que jo tenia clar quin era el destí que desitjava. No sé si perquè em va trair la mare del Felip o per quin motiu, la cosa és que l'endemà de la meva fugida, cap a mig matí, ja tenia allí el pare, un home petit i bonàs, però que quan s'enfadava la ira el feia posar vermell com una magrana. El pare em va agafar de l'orella, em va arrossegar fora de la cabana i em va pegar amb l'avarca allí davant de tots perquè em servís de lliçó i humiliació i aprengué que havia de fer allò que ell digués i manifestés, perquè aquesta era la llei de Déu i la llei dels homes.

Després d'aquest incident de la fugida de casa, el pare em va trobar ràpidament una feina molt mal pagada que consistia a fer avarques, unes avarques senzilles que la majoria de la gent es feien ells mateixos a casa. Era una feina que em posava molt nerviós, perquè no deixava de pensar que m'hi podia passar la resta de la meua vida fins anar encorbat com anava el meu pare, i anar mig coix com anava el meu pare, i tenir les mans totes plenes de durícies com les tenia el meu pare, no fent altra cosa que puntades a un cuir gruixut i que feia pudor. Era clar que jo havia de trobar la manera de trencar aquest destí. No podia ser que el meu destí em quedés mort als peus tot just brotar. Per aquest motiu li vaig demanar al pare, un matí, molt seriós, mentre menjava una torrada de pa sec amb cansalada rostida, que em permetés ingressar al cos de mèdiums de l'exèrcit francès. Tot

el que vaig aconseguir va ser un carxot de dimensions bíbliques i la reprensió que no fos un ateu revolucionari gal.

Va ser de forma totalment sobtada que el meu destí va poder finalment trobar el camí perquè jo el pogués agafar de la mà i que ell em guiés, i això va ser d'una forma realment imprevista. Com deia, érem en un període de canvis profunds en la nostra societat i, després de l'alegria per les festes de la conquesta espanyola de Menorca, les festes sempre són un esclat de bogeria d'aquells que no necessiten més que una excusa per cridar, saltar i manifestar el seu desgavell intrínsec i interior, com deia, després de les festes per la conquesta de Menorca per un francès al servei de la corona espanyola, aquest senyor a qui li deien Crillon, no sé si perquè cridava molt o per quin motiu, va decidir que volia fer el seu nom més gran, era un home baixet i rabassut, i per aquest fi volia conquerir ni més ni menys que Gibraltar, una plaça inexpugnable, però com que també s'havia dit, sobretot després de conquerir-la els anglesos, que Menorca i la fortalesa de Sant Felip eren inexpugnables, el caparrut de Crillon va voler conquerir Gibraltar, i això va comportar que es necessitessin homes i soldats i, aleshores, és clar, com que Menorca havia sigut salvada per la corona, doncs es considerava que els menorquins havien de fer algun tipus d'aportació especial per compensar aquest fet. Això va fer que es cridés centenars d'homes dels pobles de Menorca per servir l'Armada espanyola, la qual cosa significava que els condemnaven a mort i deixaven en la més absoluta precarietat les seves famílies. Així estava la cosa quan van venir els oficials reials a Ciutadella. Els oficials portaven unes llistes amb els noms dels homes que s'havien d'embarcar cap a Gibraltar. Evidentment, no n'hi havia cap que fos noble ni eclesiàstic. Només eren els pobres i els més pobres aquells que havien estat elegits per la mà del rei per protagonitzar unes jornades de glòria per a la història d'Espanya, que semblava que els pobres no eren ningú i que ningú no els recordava, però dels pobres per a aquestes coses sempre se'n recordaven, encara que un només fos unes poques taques de tinta en un paper. La situació a Ciutadella era de gran escàndol i revolta. La gent es va ajuntar vora Ses Voltes i la plaça del Mercat i tothom estava queixós i molt enfadat, però els soldats feien que la gent es dissolgués i cridaven que no fessin soroll, i

tothom entenia que no hi havia cap altra opció que fer allò que deien les armes, i així, els homes, entre els plors i els escarafalls de les dones que es veien perdudes, dones, mares i fills, els homes van partir cap a Maó. En aquesta situació jo vaig veure el cel obert i, com que hi havia molta confusió i la gent era pels carrers i no estaven per la feina, vaig aconseguir escapar-me i vaig unir-me a aquesta comitiva que marxava cap a Maó. Sobre el cap duia el meu capell de cintes, que era per a mi la més alta insígnia marina. Heu de pensar que en aquells temps el camí era com una broma. Feia més voltes i giragonses que una baldufa borratxa. Eren uns camins tan estrets que un podia tocar amb les mans les parets dels dos costats, parets més altes que un home, de manera que era una mica com caminar per dins un túnel. El que allí pogués passar, allí quedava. Els ullastres creixien a banda i banda del camí. Oferien ombra per la gràcia de Déu, però semblaven guardians que en qualsevol moment podien llançar-se sobre teu. Un camí que no feia més que girar i girar. Semblava que no avancassis, que estiguissis sempre al mateix lloc. Semblava que sempre estiguessis passant pel mateix tros de camí. Amb tot de pedra i roca enganxada a terra com si aquestes fossin les restes mig enterrades dels cranis d'uns monstres petrificats, com si el camí fos una primitiva calçada de temps prehistòrics, immemorials. Era estrany que un no es perdés més vegades, perquè evidentment un es perdia una vegada i una altra. La millor manera per saber si el camí era bo o no, més enllà de mirar d'endevinar cap allà on ens dirigíem per la posició del sol, que això no es pot saber mai i un ha de creure en el seu destí, més enllà que el camí estigui net o no, és veure si hi ha fems de bèsties de càrrega. Aquest és el millor senyal. El pitjor és quan et trobes el camí tallat per l'acció de l'home, perquè aleshores no tens més remei que tornar enrere. No fer cas és arriscar-se a la fúria d'algun propietari malànim. Vam fer nit a les cases dels Horts de Sant Joan d'en Carbonell. Els ocells piu-laven. Sempre piu-len. A la final vam estar dos dies i mig per arribar a Maó. Un camí llarg que jo vaig fer ben content. Els homes, a poc a poc, potser pel fet de fer exercici, s'asserenaren i acceptaren el seu trist destí. Començaven a creure que podien tornar vius a casa. Quan vam arribar a Maó, l'encarregat del rei, el secretari de la Marina, va fer formar tots els homes al port. Vam anar a baixamar, justament allà

on hi havia la guàrdia de la Marina, on no feia pas massa, a conseqüència de les pluges, s'havia desfet una part del penya-segat i s'havia endut per davant un parell de magatzems veïns a aquest edifici. Les proves de l'esllavissada seguien ben presents. Hi havia en el pas tot de roques que dificultaven el trànsit de les persones i que impedièn el normal funcionar amb els carros mentre es decidia si tirar-les a l'aigua o mirar de trencar-les i dur-les lluny d'allí. Érem vora de sa costa des General, sota el palau del Governador, i allí es va passar llista. Pobre d'aquell que no hi fos present en cridar-lo... Mai més no podria tornar a aparèixer. Aleshores els donaven uns pocs de doblers, que els van dir que era el sou d'uns pocs mesos. Era una misèria, però eren més diners dels que havien vist mai junts. Jo esperava que també a mi m'allistessin en els vaixells que anirien a la mar per aconseguir una gran victòria heroica, però el secretari de la Marina no estava d'acord amb els meus plans.

—Tu —va dir assenyalant-me amb un dit gros com un plàtan—, fora d'aquí. Ets massa xic per embarcar-te.

—Senyor, tingui pietat de mi. És que jo, pobre de mi, no tinc on estar perquè és que jo soc orfe de pare i mare, que la mare es va morir ara fa dues setmanes, i visc amb un oncle que em maltracta i que em vol menys que al seu bestiar, i jo vull lluitar per la meva pàtria, Espanya, i perquè el seu destí sigui gloriós i no vull pas quedar-me aquí i ser un assaonador d'avarques.

El secretari em mirava incrèdul. No acabava d'entendre quina classe d'individu tenia davant seu.

—Què és aquest capell que duus?

—El vaig guanyar per la meva destresa per caminar sobre un pal cobert de llard.

—D'acord —va dir el secretari amb un gest que demostrava dubte—, però si has de venir amb nosaltres treu-te les cintes.

—Sí, senyor —li vaig respondre amb entusiasme, i per dins meu saltava i cridava d'alegria, però per fora només es veia un somriure immens. Vaig arrencar d'immediat les cintes del capell.

L'home em va mirar i jo no sé el que va veure o va entendre, o què és el que li passava pel cap, potser no li passava res, potser dins aquell cap només hi havia un fil que aguantava les dues orelles, no

ho sé, la cosa és que va dir que d'acord, que em podia allistar, i em va donar uns diners que després vaig saber que eren la meitat del que havia donat als altres. No sé si això era el que establien les ordenances reials o és que ell es va quedar l'altra meitat. Jo penso que va ser això segon. Que si no hagués vist la possibilitat de fer negoci, no m'hauria allistat.

He deixat de contar una cosa, però, en la meua relació. Quan vaig partir de Ciutadella vaig fer una cosa que com a futur capità em veia en l'obligació de fer. I és que, com ja he dit, en la nostra colla de jocs hi havia dues nenes, Guideta Morell i Rosita Perruquet. Guideta Morell era primeta i de cabells negres, no gaire llargs. Rosita Perruquet era més rodona, amb pigues a la cara i els cabells rojos. A vegades teníem problemes perquè elles no volien fer algunes de les coses que proposàvem. Que era de porcs, que no tenien prou força, que després no les esperàvem. I quan es van fer una mica més grans van agafar distància i ja només ens podíem parlar entre nosaltres com si fóssim senyors. Jo vaig perdre l'interès per elles, però Rosita Perruquet es veu que no, i, com que no li feia cas, va començar a rondar al Felip, que estava més content que unes Pasqües. El seu estratagema va funcionar. Si volia conservar l'amic, havia de fer la cort a Rosita Perruquet. De manera que quan vaig partir cap a Maó li vaig escriure una carta precipitada i que encara conservo: Estimada Rosita. Marxo cap a Maó per enrolar-me en un vaixell de guerra i forjar-me un futur. Tot això ho faig i ho faré pensant sempre en tu. Espero estar a l'altura de la teva dignitat i bellesa i que quan torni pugui anar de bracet amb tu per Es Born. Sempre teu. El capità Torelló.

I així, amb el meu capell de cintes i unes avarques noves, em vaig dirigir fins a la casa de Rosita Perruquet. La casa era en un carreró amb un empedrat irregular on un caminava com si fos borratxo. Una premonició del que seria caminar per la coberta d'un vaixell. Jo li vaig lliurar amb gran reverència i solemnitat la meua carta. La meua lletra d'amor i compromís, una lletra de cavaller.

En aquestes que els pares van saber de la meua absència del taller de sabates i ràpidament van intuir què era el que havia passat, però, tot i així, van preguntar pels carrers i les cases de Ciutadella per tenir-ne seguretat. Per desgràcia, sempre hi ha persones vagaroses que

es fixen en tot el que fan els altres, i d'aquesta manera els pares van saber que jo havia anat amb els homes que havien estat cridats a files per lluitar en la valerosa Armada de la corona espanyola, del rei espanyol. Després d'una breu discussió, i com que el pare no podia faltar a la feina durant tant de temps com era necessari per seguir els meus passos, la meva mare va agafar una bossa de tela amb un pa i va partir cap a Maó. Imagineu tot aquest camí tremendament llarg, i és que és una cosa de la qual em penedeixo profundament, d'haver fet patir d'aquesta manera la mare i d'haver-li fet córrer riscos innecessaris, que la podia haver atacat algun animal o algun bandoler, que els camins, quan un va sol, sempre són extraordinàriament perillosos. La mare va arribar a Maó en un dia i només feia que anar preguntant pels carrers si havien vist un xic que anava vestit així, que era d'aquesta manera, i preguntant a l'un, preguntant a l'altre, al final li van indicar que estava amb els homes que havien d'embarcar-se, i després de moltes tombarelles la mare va anar a parar al secretari de Marina i li va exposar el cas.

—El meu fill ha desaparegut de casa. Vinc caminant des de Ciutatadella que no em queda alè. Jo he anat preguntant per aquí i per allà i m'han assegurat que se l'ha vist amb els homes que s'enrolen per servir la corona.

El secretari de Marina va sospitar tot d'una de qui parlava, però li va demanar el nom del seu fill i va cercar en les llistes oficials. Per desgràcia meva, havia emprat el meu nom real. El secretari de Marina va trobar el meu nom, que era dels darrers de la llista, i es va mossegar el llavi inferior abans d'aixecar el cap i enfrontar-se a la mirada de la meva mare.

—Em sap molt de greu el seu patiment —va dir—, però no hi puc fer res. Els papers han estat signats i remesos per valisa a Palma.

—Però això que m'explica és inadmissible —va protestar la meva mare—. Com poden enrolar un nen sense el consentiment dels seus pares?

—Això ja no importa. El que compta és que els papers han estat legalitzats i tramesos cap a la Cort. No es pot canviar el passat. És com si em vingués a reclamar que tornés a la vida el seu avi mort.

—No em vingui amb històries de mal pagador, que me les conec totes. No he vist en la meua vida un acte tan vergonyós com aquest que vostè vol executar. I m'ho diu tan tranquil. El Rafael és el meu únic fill —va dir, cosa que era mentida, que tenia precisament fins a set germans i quatre més que encara havien de venir—, i a més a més soc vídua (cosa que també era mentida; es veu que és de natural que a la nostra família mentim) i ell és tot el que tinc en aquest món.

Al final el secretari de Marina, suposo que veient que aquella dona li armaria un sacramental i encara acabaria tenint problemes, va decidir que havia de canviar d'estratègia. Bé, la cosa és que un agutzil va venir a cercar-me a l'illa de l'Arsenal i a dir-me que em demanava el secretari de Marina, i jo no vaig sospitar què era el que passava, perquè, si no, hauria fugit, i aleshores, quan vaig pujar les escales de la casa del secretari de Marina i vaig arribar a la sala i van obrir les portes, ja vaig veure la meua mare i vaig veure aquest senyor que estava dempeus esperant i ja vaig comprendre que les coses anirien malament, i em vaig girar amb intenció de marxar, però al darrere tenia l'agutzil i vaig decidir quedar-me i esperar i va venir aquest home, el secretari de Marina, i amb el bastó que duia em va donar tres cops a la cuixa.

—Maleït marrec. Ets un petit diable. Mentir-me a mi. Dir-me que eres orfe. Com pots veure, la teua mare és ben viva i un bon disgust que li has donat. Si mai tornes a fer una cosa així, et faré penjar dels peus des de dalt de la torre de Sant Roc fins que et moris.

Probablement les seves paraules no eren més que una exageració que cercava espantar-me, però jo, en aquells moments, em vaig ben creure les seves amenaces. En aquestes, doncs, que vam marxar del despatx del senyor secretari de Marina i quan érem al carrer, davant de la casa de la viuda Poly, Eulàlia Poly, una senyora d'ascendència anglesa propietària de molts llocs i terres a l'illa, vam començar a discutir amb la mare i jo estava per fugir, però vaig tenir la mala sort que, precisament, l'amicter del lloc d'Alfurí de Baix des Fasser havia vingut a Maó per lliurar el blat de la collita que corresponia als senyors, i en veure'ns discutir em va agafar pel coll i per les natges i em va muntar sobre un dels seus rucs i em va dir que callés i que m'estigués quiet a sobre l'ase si no volia que em rebentés les dents i els peus

a garrotades, i com que aquell home tenia pinta de complir les seves amenaces, vam partir cap a Ciutadella sense més protesta. Jo només era un xic i no podia pas defensar-me d'un covard com aquell. Aquí, doncs, va acabar la meva aventura.

Els dies que seguiren van ser uns dies molt tristos en els quals només van succeir penúries i disgustos i desgràcies fins al punt que vaig pensar que jo havia estat arreplegat en néixer per uns desconeguts que havien decidit esclavitzar-me com si jo fos un negre que haguessin comprat en un mercat, però, com diuen les ments preclares, no hi ha mal que mil anys duri, tot i que això suposo que ho diuen perquè les persones no viuen mil anys i, per tant, la mort sempre ens acaba alliberant de la desgràcia. La cosa és que un dia —sempre que podia baixava fins al port— estava jo caminant per la seva vora quan vaig veure un vaixell que ja coneixia, l'*Estrella del Mar*, d'un patró que es deia Pedro Marqués, i estaven fent llast al vaixell i per aquest motiu posaven pedres a la bodega del vaixell, pedres i pedres, que si alguna cosa hi ha a Menorca són pedres, de manera que no te les cobren pas, al contrari, t'agraeixen que t'enduguis les pedres, i jo em vaig posar a carregar pedres amb els mariners, malgrat que feia un sol terrible, i el capità estava tan content que jo ajudés que va venir on jo era i em va fer un seguit de bromes i finalment em va dir si no em volia embarcar amb ell, cosa que jo evidentment esperava i desitjava i jo vaig dir que sí, i així fou com aquella mateixa tarda vaig marxar amb el vaixell de Pedro Marqués cap a Palma i, evidentment, sense el permís dels pares. Va ser un viatge fabulós que va complir amb totes les expectatives que jo esperava, excepte les batalles i aquestes coses aventureres, peripècies que no van succeir, i vam veure alguns vaixells i els mariners deien si eren amics o enemics o un corsari i jo no ho entenia en un principi, que ells només pel fet de si mantenien el rumb o viraven cap a on érem nosaltres ja intuïen si la cosa podia anar bé o malament. Amb el vaixell no van ser moltes hores de navegació, vam navegar tota la nit, va ser un viatge plàcid, i al migdia ja érem a la badia de Palma, on vam anar a carregar de blat, nosaltres dúiem bàsicament sal, sacs d'avarques i botes de vi. El preu de la sal s'havia incrementat fins a costar set vegades el seu preu normal, i aleshores on hi ha negoci es du la sal, sigui quin sigui el cost. Alguns explicaven que això

era perquè les salines eivissenques s'havien vist inundades per l'aigua de la pluja i hi havia gran escassetat de sal. Al barri portuari de Palma vam anar a una taverna i hi havia molta companyonia i els homes cantaven i bevien, i després vam anar a dormir al vaixell, però com que feia bon temps el capità va dir que era millor tornar cap a casa i fèiem torns a la nit i no es veia gran cosa i l'endemà vam arribar a Ciutadella i jo em sentia com si hagués anat a explorar el món, com si hagués viatjat pels sets mars, i em veia ja vivint una llarga carrera de marí.

Jo crec que els pares em van deixar una mica marxar cap a Palma, van fer els ulls grossos perquè hi havia una epidèmia de xarampió a causa d'un grumet d'un vaixell que provenia de zones brutes, d'Alger o no sé d'on del nord d'Àfrica, potser d'Orà, i aquest havia aconseguit passar la quarantena preceptiva sense fer-la, de manera que hi va haver un primer cas de xarampió i després hi va haver una epidèmia i hi havia dies que s'enterraven fins a vuit nins, així que suposo que els pares van pensar que si marxava el que feien era salvar-me d'una mort segura, perquè no sabia ningú de quina manera es podia aturar aquesta malaltia més que amb supersticions i conjurs absurds que no servien per a res més que per buidar les butxaques dels incauts.

Jo, tal com m'havia dit que fes el capità, vaig tornar en dos o tres dies al port i el capità em va pagar una petita quantitat, més del que cobrava amb les sabates, però, com era d'esperar en la meva desgràcia, com que el capità tenia quatre fills, dos de la meva edat, un una mica més gran, el capità va trobar que es podia estalviar la meva paga, que la meva feina la podia fer un dels seus fills. Que es guanyessin el menjar que els donava. De manera que em vaig trobar sense feina, i quan m'ho va dir gairebé em vaig posar a plorar. Dos dies després, però, va arribar la notícia que el vaixell del patró Pedro Marqués, l'*Estrella del Mar*, s'havia enfonsat a la nit a les costes mallorquines per la banda de Santanyí. Un lloc feréstec que cada vegada que navego per davant d'aquesta costa em recorda aquells infortunats que clamen des del fons de les aigües per ser salvats. Costes abruptes que s'enfonsen en la mar com les restes petrificades d'un gran monstre antic i terrible. Perquè els llocs on un naufraga sempre són els més sinistres i obscurs, cantelluts i tristos. Com una advertència d'allò que serà. Un espai

sempre desert. Les notícies eren que havien mort tots els tripulants menys el fill del patró, que havia estat expulsat pel mar cap a les roques i que allí, entre les roques, havia aconseguit mantenir-se durant tota la nit mentre el fort onatge no deixava de llançar sobre ell roques i restes del vaixell naufragat, i l'endemà, descalç i sense camisa, amb unes calces estripades, havia aconseguit pujar el penya-segat i havia anat a cercar ajuda.

Així doncs, tornàvem a estar una altra vegada lligats a terra i ara ja no hi havia xarmpió i no hi havia vaixells on poguéssim embarcar, i els pares estaven avisats i més que avisats de les meves intencions, però, per sort, a la fàbrica de sabates ja no m'hi volien, de manera que em vaig veure llançat a cuidar l'hort familiar, l'hort de Ses Sucreres, que es deia així perquè era a prop d'un lloc amb aquest nom. Més al sud hi havia els terrenys de son Carrió, una zona humida on prosperaven les febres tercianes. A l'hort hi havia dos magraners i un nesprer, els fruits del qual, el nesprer, més d'un any no podríem tastar. I no eren pas els ocells que els piquessin, sinó animals de dues potes. Jo em cuidava de l'hort, i així, entre hortalisses, verdures i amb unes poques gallines per vendre ous, vaig passar ni més ni menys que tres anys que no feia més que collir pastanagues, cebes, carxofes, pebrots, espinacs, mongetes i no sé jo quantes coses més, que ja pensava que se'm farien les mans totes calloses de tant remenar la terra.